

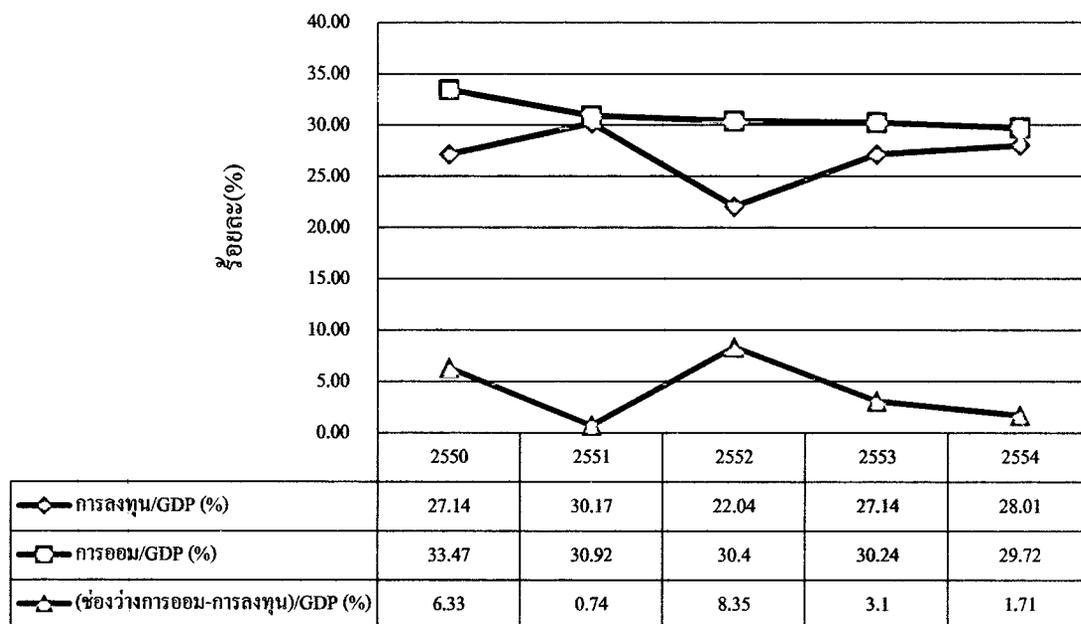
บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การลงทุนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ให้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศให้หลุดพ้นจากภาวะเศรษฐกิจซบเซา ทั้งนี้แหล่งที่มาของเงินทุนสามารถหาได้จาก 2 แหล่ง คือ แหล่งเงินทุนภายในประเทศ ประกอบด้วย การออมในภาคครัวเรือน การออมของภาคธุรกิจ การออมในภาครัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ และอีกแหล่งคือเงินทุนจากภายนอก ซึ่งได้แก่ เงินออมจากต่างประเทศที่นำเข้ามาในรูปของเงินกู้ยืม การลงทุนจากต่างประเทศ ตลอดจนการได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เป็นต้น ดังนั้นการออมโดยเฉพาะจากภายในประเทศจึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะสนับสนุนการลงทุนและขยายการผลิตของประเทศ ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมีการเติบโตอย่างมั่นคง โดยไม่ต้องพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากภายนอกมากเกินไป จนอาจก่อให้เกิดปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดตามมาได้

นับตั้งแต่ปี 2540 ประเทศไทยประสบกับวิกฤตการณ์ทางการเงินอย่างรุนแรง ก่อให้เกิดการหดตัวทางการลงทุน ภาครัฐจึงได้ดำเนินการแก้ไขโดยใช้มาตรการต่างๆ อย่างเข้มงวดเพื่อให้เศรษฐกิจมีเสถียรภาพและฟื้นฟูความเชื่อมั่นที่มีต่อระบบการเงินและเศรษฐกิจไทยให้กลับคืนมา โดยเฉพาะการกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการส่งเสริมการลงทุน ทำให้ภาวะการณ์ลงทุนของประเทศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยในช่วงปี 2551 ถึง ปี 2554 หลังเกิดปัญหาซับไพร์ม (Sub-Prime) ในสหรัฐอเมริกา การลงทุนภายในประเทศมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 2.64 แต่ในช่วงเวลาเดียวกัน ภาวะการออมของประเทศที่เป็นแหล่งทุนอันสำคัญแหล่งหนึ่งกลับมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยลดลงหรือร้อยละ -2.89 ซึ่งไม่สอดคล้องกับการขยายตัวของการลงทุน จากภาวะการณ์ดังกล่าวหากไม่มีมาตรการส่งเสริมให้มีการออมภายในประเทศเพิ่มขึ้น อาจก่อให้เกิดปัญหาช่องว่างการออม-การลงทุน (Saving-Investment Gap) (ภาพประกอบ 1) หรือเกิดความไม่สมดุลระหว่างการออมกับการลงทุนขึ้นได้

ที่มา : ส่วนนโยบายการออมและการลงทุนในภาพรวม สำนักนโยบายการออมและการลงทุน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง พ.ศ. 2555

ภาพประกอบ 1-1 แสดงสัดส่วนการออมและการลงทุนต่อ GDP

จากแนวโน้มการออมที่ลดลงดังกล่าวอาจทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องพึ่งพิงแหล่งทุนจากต่างประเทศหรืออาศัยเงินออมจากต่างประเทศมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศได้ ประกอบกับประเทศไทยมีแนวโน้มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งจะเป็นภาระของภาครัฐและประชากรวัยทำงานในอนาคตในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุหรือผู้ที่ไม่มียานทำ ดังนั้นมาตรการต่างๆ ในการส่งเสริมการออม เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนหรือภาคครัวเรือนมีการออมเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการรณรงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีการออมเงินไว้ใช้ในยามเกษียณจึงมีความสำคัญ โดยมาตรการหรือนโยบายต่างๆ ของรัฐจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้นจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการวางนโยบายส่งเสริมการออมให้กับครัวเรือน

ในส่วนของจังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางความเจริญและเป็นฐานเศรษฐกิจหลักของภูมิภาคจังหวัดหนึ่ง ปัจจุบันโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดนครราชสีมาประกอบด้วยสาขาการผลิตที่สำคัญและมีส่วนผลักดันให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดนครราชสีมามีการขยายตัว ประกอบด้วย สาขาเกษตรกรรม สาขาอุตสาหกรรม สาขาบริการ และอื่นๆ (ตาราง 1)

ตาราง 1-1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามสาขาการผลิตที่สำคัญ

(หน่วย : ล้านบาท)

สาขาการผลิต	ปี พ.ศ.				
	2549	2550	2551	2552	2553
ภาคเกษตรกรรม	20,194.56	24,677.52	25,662.60	27,767.92	30,772.52
ภาคอุตสาหกรรม	45,946.64	44,733.31	44,452.60	49,175.17	56,095.36
ภาคบริการ	82,301.85	86,715.65	85,722.99	92,350.88	99,330.84
อื่นๆ	935.19	1,023.41	1,504.13	1,829.23	1,764.53
รวม	149,378.24	157,149.88	157,342.32	171,123.20	187,963.25

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2554

จากการที่มีฐานเศรษฐกิจที่สำคัญหลายชนิดและมีประชากรมากเป็นอันดับสองของประเทศ ทำให้จังหวัดนครราชสีมาเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการเงินของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดหนึ่ง โดยในปี 2553 มีผลิตภัณฑ์มวลรวม 187,963.25 ล้านบาท สูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 66,670.42 บาทต่อปี รองจากจังหวัดขอนแก่น และเมื่อพิจารณาปริมาณเงินฝากที่สาขานาครพาณิชย์ของแต่ละจังหวัด จะเห็นว่าจังหวัดนครราชสีมาปริมาณเงินฝากมากที่สุดเมื่อเทียบกับจังหวัดในภาคเดียวกัน จากตัวเลขของธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือชี้ให้เห็นว่าในปี 2550 จังหวัดนครราชสีมาปริมาณเงินฝากเท่ากับ 68,172 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นเป็น 86,882 ล้านบาท ในปี 2553 (ตาราง 2) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปริมาณการออมของจังหวัดนครราชสีมาที่มีเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม การออมยังมีอีกหลายรูปแบบด้วยกัน นอกจากจะอยู่ในรูปเงินสดแล้ว การออมอาจอยู่ในรูปหลักทรัพย์หรือเงินออมในรูปแบบสวัสดิการอื่นๆ เป็นต้น

ตาราง 1-2 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี และเงินฝากธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามรายจังหวัด ปี 2553

จังหวัด	GPP (ล้านบาท)	รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี (บาท)	เงินฝากธนาคารพาณิชย์ (ล้านบาท)
กาฬสินธุ์	38,014.59	37,678.76	12,017
ขอนแก่น	145,371.74	76,871.36	63,004
ชัยภูมิ	42,007.29	35,059.42	14,654
นครพนม	27,146.09	36,134.51	10,188
นครราชสีมา	187,963.25	66,670.42	86,882
บุรีรัมย์	60,090.04	36,384.47	22,525

ตาราง 1-2 (ต่อ)

จังหวัด	GPP (ล้านบาท)	รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี (บาท)	เงินฝากธนาคารพาณิชย์ (ล้านบาท)
มหาสารคาม	38,760.77	37,689.89	15,220
มุกดาหาร	15,683.73	45,591.57	6,734
ยโสธร	20,218.15	32,756.31	8,076
ร้อยเอ็ด	53,855.30	39,570.54	16,589
เลย	28,534.84	43,224.06	10,977
ศรีสะเกษ	48,274.79	31,356.16	16,272
สกลนคร	38,125.29	33,021.26	16,604
สุรินทร์	50,729.79	35,085.42	19,182
หนองคาย	42,888.05	43,996.99	20,206
หนองบัวลำภู	16,761.17	31,293.43	5,196
อำนาจเจริญ	11,620.40	29,144.42	4,091
อุดรธานี	75,793.12	46,540.36	46,236
อุบลราชธานี	76,612.84	40,975.77	38,025
รวม	1,018,451.23	779,045.12	432,678.00

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2554

เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน ท้องถิ่น ให้มีความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ โดยการสร้างฐานเศรษฐกิจใหม่ทั้งในระดับกลางและระดับฐานราก ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา นั้น การรณรงค์ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ครัวเรือนเห็นความสำคัญของการออมและมีการออมเพิ่มขึ้น อันจะเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนให้กับครัวเรือนหรือชุมชนในท้องถิ่นเองจึงมีความจำเป็น ดังนั้นการศึกษาพฤติกรรม การออม และปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมจึงมีความสำคัญ และผลการศึกษายังสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนหรือกำหนดนโยบายให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง เพื่อรณรงค์ให้ภาคครัวเรือนมีการออมมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การส่งเสริมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดนครราชสีมาให้มีการเติบโตอย่างมีเสถียรภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

1. พฤติกรรมการออมของครัวเรือนทั้งในเขตอำเภอเมืองและเขตชนบท ในจังหวัดนครราชสีมา มีรูปแบบของการออมและวัตถุประสงค์ในการออมเป็นอย่างไร
2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการออมของครัวเรือน ทั้งในเขตอำเภอเมืองและเขตชนบท ในจังหวัดนครราชสีมา มีปัจจัยอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การทดสอบปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในจังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อทดสอบปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการออมของครัวเรือน ทั้งในเขตอำเภอเมืองและเขตชนบท ในจังหวัดนครราชสีมา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในจังหวัดนครราชสีมา มีความสำคัญดังนี้

1. ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงรูปแบบของการออมและวัตถุประสงค์ในการออมของภาคครัวเรือนในจังหวัดนครราชสีมา
2. ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงปัจจัยทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของภาคครัวเรือนในจังหวัดนครราชสีมา
3. ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน เพื่อส่งเสริมการออมของภาคครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการกำหนดเป้าหมายของสถาบันการเงินต่างๆ ได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าครัวเรือนจากครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 802,134 ครัวเรือน จาก 32 อำเภอ (กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง, 2553)
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
เนื่องจากทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการของ Taro Yamane (อ้างอิงใน ประคอง กรรณสูตร, 2542: 10-11) เพื่อหาจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่าง

จากครัวเรือนทั้งหมดได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 400 ครัวเรือน ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้หลักการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นที่ 1 แบ่งเขตพื้นที่การศึกษาออกเป็น 2 เขต คือ 1) เขตอำเภอเมือง จำนวน 1 อำเภอ และ 2) เขตอำเภอรอบนอกหรือเขตชนบท จำนวน 31 อำเภอ โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในแต่ละเขตจะใช้วิธีการกำหนดอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional) จะได้ขนาดตัวอย่างในเขตอำเภอเมือง จำนวน 90 ครัวเรือน และเขตอำเภอรอบนอกหรือเขตชนบท จำนวน 310 ครัวเรือน

ขั้นที่ 2 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเขต มีดังนี้
เขตอำเภอเมืองจะทำการสุ่มตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มาร้อยละ 20 หรือสุ่มมา 5 ตำบล จากทั้งหมด 25 ตำบล เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรที่ใช้ในการศึกษา และในแต่ละตำบลจะสุ่มตัวอย่างครัวเรือนอย่างเป็นสัดส่วนเพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจากแต่ละตำบลรวมเป็น 90 ครัวเรือน

เขตอำเภอรอบนอกหรือเขตชนบท ทั้งหมด 31 อำเภอ (ไม่รวมอำเภอเมือง) โดยสุ่มมาร้อยละ 20 ของอำเภอทั้งหมด นั่นคือ จะสุ่มมา 6 อำเภอ และในแต่ละอำเภอกำหนดจำนวนตัวอย่างครัวเรือนอย่างเป็นสัดส่วน เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจากแต่ละอำเภอรวมเป็น 310 ครัวเรือน

ขั้นที่ 3 เมื่อทำการสุ่มพื้นที่ได้แล้ว ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะสุ่มครัวเรือนโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ทั้งในเขตอำเภอเมืองและเขตอำเภอรอบนอกหรือเขตชนบทให้ครบจำนวนตัวอย่าง 400 ครัวเรือน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคม 2556

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ ปัจจัยทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่

- 1) รายได้ของครัวเรือน
- 2) ขนาดของครัวเรือน
- 3) จำนวนผู้พึ่งพิง
- 4) อายุของหัวหน้าครัวเรือน
- 5) ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน
- 6) ทรัพย์สินสุทธิของครัวเรือน
- 7) การถือครองกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดิน

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การออมของครัวเรือนในจังหวัดนครราชสีมา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ครัวเรือน หมายถึง บุคคลในครัวเรือนที่มีจำนวนคนในครัวเรือนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป อยู่ร่วมกันและมีการบริโภคปัจจัย 4 ร่วมกัน โดยบุคคลเหล่านั้นอาจจะเป็นสามี ภรรยา หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรืออาศัยอยู่ร่วมกันและมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือน
2. หัวหน้าครัวเรือน หมายถึง บุคคลที่ได้รับการยอมรับนับถือจากสมาชิกในครัวเรือน และอาจเป็นผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการเงินของครอบครัวหรือไม่ก็ได้
3. พฤติกรรมการออม หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่จะทำการเลือก และตัดสินใจที่จะมีการออมทรัพย์ โดยสนองความต้องการหรือความพึงพอใจของตนเอง
4. การออมทรัพย์ หมายถึง เงินสดที่เหลือจากการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่ต้องการจะเก็บออมไว้ในรูปแบบต่างๆ เช่น ฝากไว้กับสถาบันการเงิน ซื้อสินทรัพย์ ซื้อกรรมธรรม์ประกันชีวิต ซื้อพันธบัตร หรือนำไปลงทุนในหลักทรัพย์ต่างๆ เพื่อหวังผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ย เงินปันผล ตลอดจนการเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์ เป็นต้น
5. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หมายถึง ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการออมของครัวเรือน ได้แก่ รายได้ของครัวเรือน ทรัพย์สินสุทธิของครัวเรือน และการถือครองกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดิน
6. ปัจจัยทางสังคม หมายถึง ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการออมของครัวเรือน ได้แก่ ขนาดของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิง อายุของหัวหน้าครัวเรือน และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน
7. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน
8. อาชีพหลัก หมายถึง การประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียว หรืออาชีพที่ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำงานมากกว่าอาชีพอื่น
9. ขนาดของครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน
10. จำนวนผู้มีรายได้ หมายถึง จำนวนผู้มีรายได้ทั้งหมดในครัวเรือน
11. ผู้พึ่งพิง หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ในครัวเรือน ซึ่งไม่มีรายได้เป็นของตนเอง และบริโภคปัจจัย 4 ร่วมกัน
12. รายได้ของครัวเรือน หมายถึง เงินได้ในรูปของตัวเงิน (Money income) ของสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้าง กำไร เงินโอน ดอกเบี้ย หรือรายได้อื่นๆ ที่หักค่าใช้จ่ายแล้ว
13. หนี้สิน หมายถึง การมีภาระหนี้สินในระบบหรือนอกระบบสถาบันการเงินหรือธนาคาร อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างในเวลาเดียวกัน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
 - 1) หนี้สินในระบบ หมายถึง ภาระหนี้สินที่ลูกหนี้ทำสัญญากู้ยืมกับสถาบันการเงินหรือธนาคารที่มีกฎหมายรับรองและควบคุม โดยมีการปฏิบัติและได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายอย่างยุติธรรม ตามกฎหมาย กติกา เงื่อนไขและข้อบังคับต่างๆ
 - 2) หนี้สินนอกระบบธนาคาร หมายถึง ภาระหนี้สินที่เจ้าหนี้นอกระบบจะเป็นผู้กำหนดกฎหมาย กติกา เงื่อนไขต่างๆ ตามความพอใจ
14. ทรัพย์สินสุทธิของครัวเรือน หมายถึง ทรัพย์สินที่กลุ่มครัวเรือนถือครองอยู่ โดยที่หักหนี้สินแล้วหรือไม่มีภาระที่ต้องชำระ

15. การถือครองกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดิน หมายถึง ครัวเรือนเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินตามกฎหมายและไม่มีภาระที่ต้องชำระ เช่น ค่าเช่า เป็นต้น

16. เขตชนบท หมายถึง อำเภอในเขตจังหวัดนครราชสีมาที่มีพื้นที่ครอบคลุมทั้ง 31 อำเภอ โดยไม่นับรวมเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ รายได้ของครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิง อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ทรัพย์สินสุทธิของครัวเรือน และการถือครองกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดิน มีผลต่อการออมของครัวเรือนในจังหวัดนครราชสีมา